

MUZEUM HISTORII POLSKI – GDZIE i KIEDY?

Spotkanie Komisji Historycznej TPW
17 kwietnia 2015 roku

Robert Kostro, dyrektor Muzeum Historii Polski i dr Magdalena Gawin, prezes Stowarzyszenia Przyjaciół Muzeum Historii Polski

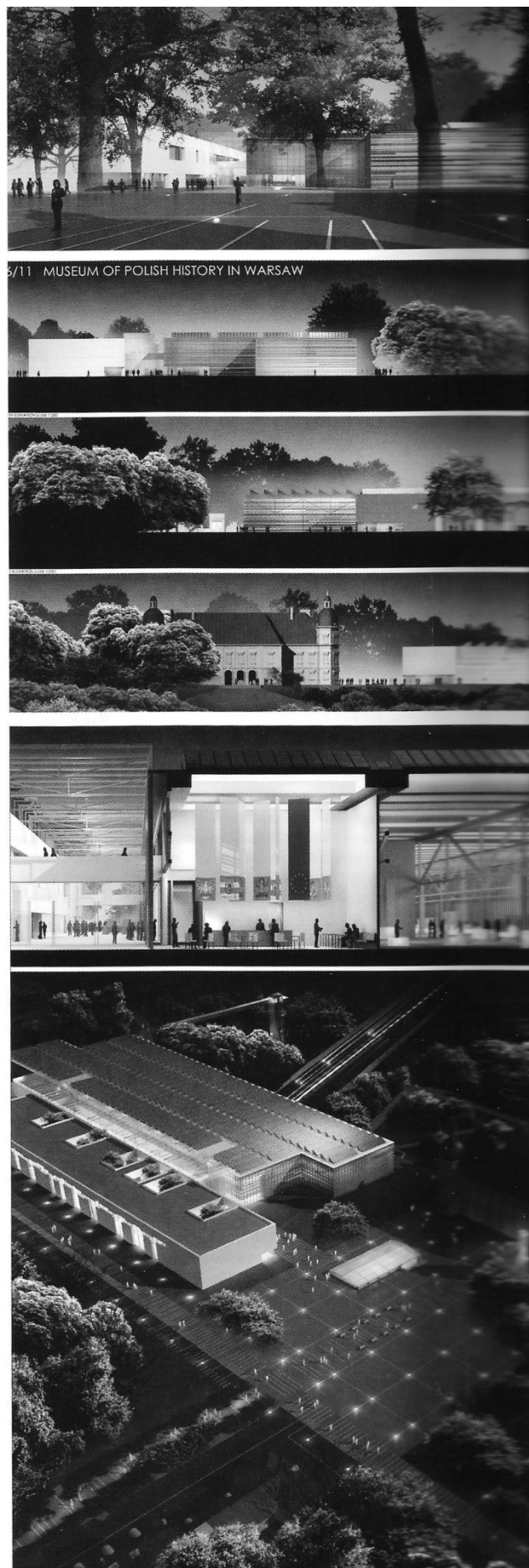
W spotkaniu głównymi Gośćmi byli absolwenci historii na UW - dyrektor Muzeum Historii Polski **Robert KOSTRO** (współautor z Tomaszem Mertą pracy *Pamięć i odpowiedzialność*, wyd. 2005) i prezes Stowarzyszenia Przyjaciół Muzeum Historii Polski **dr Magdalena GAWIN** (z Zakładu Historii Idei i Dziejów Inteligencji IH PAN, autorka książki *Rasa i nowoczesność. Historia polskiego ruchu euge-*

nicznego i artykułów – m.in. na temat eksterminacji polskiej inteligencji). Wzięli w nim udział i zabierali głos m.in. dr **Andrzej Sołtan** - gość poprzedniego spotkania poświęconego Pałacowi Saskiemu, a także prezes TPW **Beata Michalec**. O dobrych stronach nowej lokalizacji na Cyta- deli Warszawskiej przekonywał prezentu- jąc dostępne plany – mgr inż. **Tadeusz Burchacki**.

Zaczęliśmy od omówienia różnych lokalizacji Muzeum Historii Polski oraz powodów, dla których nie doszło do powstania do tej pory tego oczekiwanego Muzeum.

Pierwotnie oczywiste było, że **Muzeum to znajdzie swoje miejsce w Pałacu Saskim** – w centralnym punkcie stolicy, przy Placu Piłsudskiego, który należy do najważniejszych, kultowych przestrzeni Warszawy. Takie były projekty już przed kilkunastu laty (jak wspominał dr Sołtan - prof. Durko omawiał z nim takie projekty jeszcze w latach 90-ych). Koncepcję tę popierał Lech Kaczyński i jako prezydent Warszawy podjął decyzję o odbudowie Pałacu Saskiego (w kształcie z okresu II Rzeczypospolitej) i o tym, że przyszłe Muzeum Historii Polski ma należeć do instytucji, które znajdą tam swoją siedzibę. MHP powołane zostało do życia w 2006 roku, a Robert Kostro został wówczas mianowany dyrektorem tego Muzeum przez ówczesnego ministra kultury w rządzie PiS - Michała Ujazdowskiego. Wkrótce jednak zmienił się rząd, zmieniła się też koncepcja lokalizacji MHP. Jak wyjaśnił na naszym spotkaniu dyrektor Kostro – w planowanym do odbudowy Pałacu Saskim oferowano dla Muzeum zbyt małą powierzchnię i to w dwóch budynkach oddzielonych kolumnadą, co stwarzało trudności logistyczne. Sklepienia historycznego budynku byłyby zbyt niskie dla wymagań nowoczesnej ekspozycji. Uznano więc, że lepiej ulokować Muzeum w budynkach zaprojektowanych i zbudowanych specjalnie dla MHP. Chodziło o to by wybrać lokalizację nie mniej ważną dla historii Polski niż lokalizacja w Pałacu Saskim. Za taką prestiżową lokalizację uznano Ujazdów, **rejon Zamku Ujazdowskiego, z możliwością pokrycia Trasy Łazienkowskiej**.

W roku 2009 ogłoszony został międzynarodowy konkurs na projekt

Zdjęcia prezentują projekt Paczowski et Fritsch Architects – usytuowania MHP nad Trasą Łazienkowską

Muzeum Historii Polski właśnie z taką lokalizacją. Konkurs miał dwa etapy, do pierwszego zgłosiły się 324 pracownie architektoniczne. Ze zgłoszonych prac jury międzynarodowe wybrało 10. W finałowym etapie I nagrodę otrzymała pracownia z Luxemburga PACZOWSKI et FRITSCH ARCHITECTES. W projekcie tym autorzy zdecydowali się na pokrycie fragmentu Trasy Łazienkowskiej budynkiem Muzeum. Pozwoliłoby to na ponowne połączenie historycznego Ujazdowa, przeciętego drogą ekspresową (Trasą Łazienkowską). Podnoszono liczne zalety projektu – w tym funkcjonalność wnętrza pozwalającego na organizowanie wszystkich typów wystaw oraz planowanie różnorodnych tras zwiedzania. Dwie kolejne nagrody zdobyły pracownie z Polski (emJEDNACZ ARCHITEKCI – nagroda II oraz JAKUB KRZYCZKOWSKI – nagroda III). Projekt nagrodzony III nagrodą także zakładał pokrycie Trasy Łazienkowskiej, natomiast unikał tego projekt II – Muzeum wg tego projektu miało powstać po drugiej stronie Trasy (na krańcu ulicy Jazdów) – a nad trasą projektowano połączenie dwoma lekkimi mostami ze stroną Zamku Ujazdowskiego (uznano wówczas ten projekt za alternatywę – jeśli powstanie trudności z pokryciem Trasy Łazienkowskiej, ale w kolejnych dyskusjach nie był – jak się wydaje – brany pod uwagę).¹

Początkowo ustalono datę powstania Muzeum na rok 2012, ale nie udało się zdobyć na ten cel funduszy europejskich (na co liczono); względy finansowe wpłynęły na przesunięcie tego terminu na rok 2018 – setną rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości. Ponieważ do jesieni 2014 roku nie przeznaczono w budżecie żadnych środków

na tę budowę, a min. kultury J. Omilowska dzieliła się swoimi zastrzeżeniami w sprawie zbyt wysokich kosztów realizacji zwycięskiego w konkursie projektu, w tym kosztów pokrycia Trasy Łazienkowskiej – Rada Muzeum (na czele z profesorami: Wojciechem Roszkowskim i Henrykiem Samsonowiczem) – wyraźnie podkreśliła, że lokalizacji MHP nie należy już zmieniać i trzeba realizować zwycięski projekt; jednocześnie zwróciła się do władz z pilnym postulatem, by środki potrzebne by Muzeum mogło powstać zostały w budżecie niezwłocznie zaplanowane, gdyż zwleknięcie z rozpoczęciem prac wykluczy możliwość powstania MHP nawet w jubileuszowym roku 2018.

Niestety, nie było konkretnych deklaracji ze strony rządu na te monity. Dopiero interwencja prezes Stowarzyszenia Przyjaciół Muzeum Historii Polski dr Magdaleny Gawin (gościa naszego spotkania) bezpośrednio u premier Ewy Kopacz, spotkanie z nią i jej deklaracja, że dążyć będzie do możliwie szybkiej inauguracji budowy siedziby MHP, tak by w 2018 roku tam mogła być zaprezentowana wystawa z okazji stulecia odzyskania przez Polskę niepodległości – spowodowały stosunkowo szybką decyzję w sprawie Muzeum. Decyzja ta powiązana jest z kolejną zmianą lokalizacji Muzeum – tym razem wybranym miejscem ma być **teren Cytadeli Warszawskiej**.

Na terenie Cytadeli Warszawskiej już w 2009 roku zdecydowano, że powstanie Muzeum Wojska Polskiego oraz jego oddział Muzeum Katyńskie (w zaadaptowanej na ten cel Kaponierze). W 2009 roku przeprowadzono konkurs międzynarodowy, w którym zwyciężyła warszawska pracownia architektoniczna WXCA. Prace nad budową MWP są już w toku. Wydało się więc realnym rozwiązaniem, by w powstającym kompleksie

¹ Omówienie konkursu – zob. Komunikat SARP, marzec kwiecień 1910, s. 56- 63)

muzealnym, w centralnym jego miejscu, zlokalizować Muzeum Historii Polski.

Dr Magdalena Gawin – przedstawiła pozytywy tej lokalizacji.

- Cytadela – jak mówiła – jest raną Warszawy, wiadomo było, że wybudowano ją po upadku powstania listopadowego, by w razie nowego buntu „zbombardować miasto”, by utrzymać Polaków w posłuszeństwie i by niewolę umocnić. Dziś jest terenem wojskowym, zamkniętym, dla mieszkańców obcą przestrzenią w sercu miasta. Tymczasem jest to blisko Nowego Miasta, blisko Wisły, teren jest pięknie położony. Jest możliwość zbudowania tam parkingów dla autokarów przywożących wycieczki, będzie tam też obok Muzeum Wojska Polskiego i jego filii - Muzeum Katyńskiego - być może też Muzeum Wisły – będzie więc w Warszawie taka atrakcyjna „wyspa muzeów”, odwiedzana przez wycieczki i to w środku miasta!

Ten wątek rozwijała dalej prezes TPW Beata Michalec – uznając takie rozwiązanie za znakomite, a Tadeusz Burchacki – zaprezentował i omówił rozlokowanie MHP i MHW na terenie Cytadeli Warszawskiej i przekonywał jak to jest blisko, nie tylko od Nowego Miasta, ale i Placu Inwalidów na Żoliborzu i jak łączy się z ciągiem: Plac Inwalidów i Aleja Wojska Polskiego.

Część zebranych była przekonana do tego nowego rozwiązania, ale część wolała, by jednak łączyć MHP z centrum Warszawy, właśnie z Placem Piłsudskiego, z odbudową Pałacu Saskiego - w całości oddanego do dyspozycji Muzeum, a także z odbudowanym Pałacem Brühla, a z czasem z udostępnionymi, rewitalizowanymi piwnicami, także nadającymi się do ekspozycji, choćby obiektów znalezionych podczas prac archeologicznych. Szczególnie przekonująco mówił o tym dr Andrzej Sołtan; był on zdania, że wyraźne już zaniechanie realizacji pro-

jektu konkursowego na pokryciu Trasy Łazienkowskiej to najlepszy czas by powrócić do koncepcji Muzeum Historii Polski w pobliżu Placu Piłsudskiego i Grobu Nieznanego Żołnierza. Połączenie budowy Muzeum z odbudową Pałacu Saskiego – którego kolumnada z arkadami (projekt Idzikowskiego) i wkomponowany w nią Grób Nieznanego Żołnierza (projekt Stanisława Ostrowskiego) są znakami tożsamości Warszawy - byłoby od lat oczekiwanym rozwiązaniem korzystnie finalizującym dwie sprawy – wygodnej, centralnej lokalizacji MHP, oraz odbudowy Pałacu Saskiego. Podzielali to zdanie członkowie Komisji - historyk sztuki Alicja Lutostańska i znany varsavianista Tadeusz Świątek. Wszyscy się jednak zgodzili, że chodzi im najbardziej o to – by Muzeum w najbliższym czasie jednak powstało, więc ważne są fundusze i decyzja władz w tej sprawie. A to wiąże się z lokalizacją MHP na Cytadeli; lokalizacja ta ma także dobre strony, poza tym wydaje się najłatwiejsza do szybkiego zrealizowania, jeśli szybko zapewnione zostaną środki finansowe (a premier Ewa Kopacz zapewniła, że będą środki z budżetu na budowę MHP). Jak wyjaśniła dr Magdalena Gawin – konkretna decyzja o finansach dla Muzeum powinna zapaść w lipcu 2015 i te fundusze przyznane MHP wówczas już nie będą mogły być przesunięte na inne cele.

Oczywiście, trudno jest spodziewać się, że starczyłoby i na MHP na Cytadeli i na odbudowę Pałacu Saskiego, więc tylko łączenie tych obu przedsięwzięć dałoby szansę na to, by i Plac Piłsudskiego w istotny sposób poprawił swój wizerunek. Ale – uczestnicy spotkania byli zdania, że nie jest to właściwy moment, by innymi pomysłami blokować to obecnie dane przez premier Ewę Kopacz „zielone światło” – z perspektywą powstania Muzeum Historii Polski do 2018

roku. A co będzie dalej – pokażą decyzje finansowe w lipcu; trzeba więc trzymać kciuki za MHP na terenie Cytadeli.

Dyrektor Kostro zapytany w jakim stopniu efekty kosztownego międzynarodowego konkursu na MHP z 2009 roku mogą być wykorzystane w tworzeniu tego Muzeum w innej lokalizacji – stwierdził, że niestety, dotychczasowy znaczący dorobek projektantów może być wykorzystany tylko w znikomym stopniu (mogą być wykorzystane np. projekty dotyczące wnętrza). Przejęty natomiast będzie w części projekt przygotowany dla Muzeum Wojska Polskiego, ponieważ MHP ma zająć już zaprojektowany środkowy gmach, natomiast dwa budynki po bokach zajmie Muzeum Wojska Polskiego.

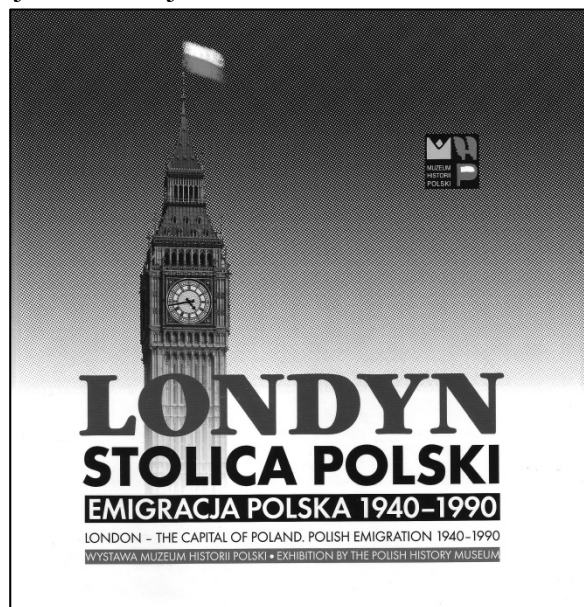
Oczywiście, przy okazji spotkania mówiliśmy też o dotychczasowych osiągnięciach MHP, które wkrótce obchodzić już będzie dziesiątą rocznicę działalności (bez stałej, wystawowej powierzchni!). Muzeum w tej niezwyklej sytuacji organizuje swoje wystawy w różnych miejscach (np. w Zamku Królewskim, w BUW). Żywo prowadzona i aktualizowana na bieżąco strona internetowa Muzeum – prezentuje wielostronną działalność tej instytucji kultury – wystawienniczą, edukacyjną, wydawniczą.

Najsłynniejsze wystawy MHP to:

- 2008 – „Dwudziestolecie. Oblicza nowoczesności” – przekrojowa wystawa poświęcona społeczeństwu, architekturze, kulturze zrealizowana w Zamku Królewskim w Warszawie.
- 2009 – „Wojenne rozstania” – poświęcona dramatycznym losom zwykłych Polaków podczas II wojny światowej.
- 2011 – interaktywna wystawa „Droga do Jedności. 1945-2004. Komunizm. Solidarność. Unia Europejska” prezentowana w Brukseli w ramach polskiej prezydencji w UE.

- 2012 – „Pod wspólnym niebem” – wystawa na Zamku Królewskim pokazująca I Rzeczpospolitą wraz z jej bogactwem narodów i kultur. Wystawa pokazywała m.in. atrakcyjne multimedialne mapy języków, narodów i zmieniających się granic RP, rzadkie dokumenty dotyczące unii polsko-litewskiej, miasta i rody szlacheckie Rzeczypospolitej.
- 2012 – e-wystawy realizowane z [Google Cultural Institute](#): o Janie Karskim, roli „Solidarności” w obaleniu komunizmu i „Rozdzieleni przez historię”. Muzeum Historii Polski jako jedna z dwóch placówek w Polsce została zaproszona do tego międzynarodowego projektu.
- 2013 – „1863. Gra o niepodległość” – wystawa edukacyjna w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie, pozwalająca uczestnikom wykonywać atrakcyjne zadania przybliżające realia i wiedzę o ziemiach polskich epoki powstania styczniowego.
- 2014 - Londyn Stolica Polski. Emigracja Polska 1940-1990 (wystawa w BUW).
- 2015 - Odwaga i pojednanie (wystawa w Sejmie RP).

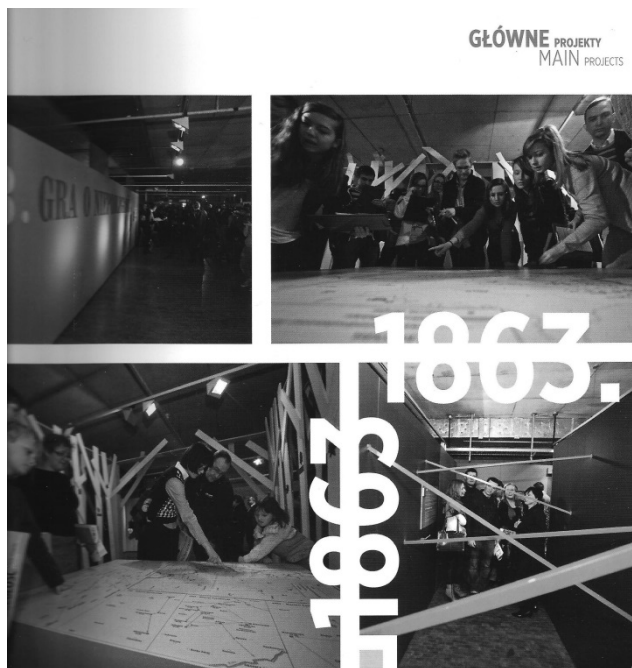
Wśród wydawnictw MHP warto wyróżnić cykl *Historie Polski w XIX wieku* pod redakcją prof. Andrzeja Nowaka oraz książkę czołowego historyka litewskiego Alfredasa Bumlauskasa *Wielkie Księstwo Litewskie. Wspólna Historia. Podzielona pamięć*. Wystawa poświęcona emigracyjnemu Londynowi utrwalona została w albumie pt. *Londyn Stolica Polski. Emigracja Polska 1940-1990*. Wielostronną działalność Muzeum podsumowują publikowane, ilustrowane i zaopatrzone w płyty multimedialne raporty roczne. A jest co relacjonować!

Muzeum stara się towarzyszyć wszystkim ważnym rocznicom, i tak w 2013 roku – roku 150 rocznicy powstania styczniowego zorganizowano wystawę i grę edukacyjną, w związku z sześćsetleciem unii horodelskiej – wystawę w Zamościu „Od Horodła do Horodła”. Kilkoma projektami uczczono stulecie urodzin Andrzeja Bobkowskiego, a dzięki staraniom Muzeum Sejm RP ogłosił rok 1914 rokiem Jana Karskiego.

Z okazji Święta Niepodległości 11 listopada MHP organizuje co roku projekt „Przystanek Niepodległość” – jego atrakcją są m.in. gry terenowe „Drogi do wolności”. Czekamy na obchody stulecia odzyskania niepodległości w 2018 roku organizowane przez MHP już we własnej siedzibie!

(tekst: Barbara Petrozolin-Skowrońska, która prowadziła zebranie; opracowanie graficzne i zdjęcia: Halina Niemiec – sekretarz Komisji Historycznej).

Wizualizacja Muzeum Wojska Polskiego na Cytadeli; w jego centralnej części planowane jest usytuowanie Muzeum Historii Polski. Źródło: <http://www.bryla.pl/bryla/51,85301,17687421.html?i=1>

Fotoreportaż ze spotkania Komisji Historycznej TPW - 17 IV 2015

Komisja Historyczna TPW wraz z Gośćmi

Od lewej: Mieczysław Wojdyga, Tadeusz Burchacki, Halina Niemiec, Agnieszka Wyczółkowska

Prezes TPW Beata Michalec

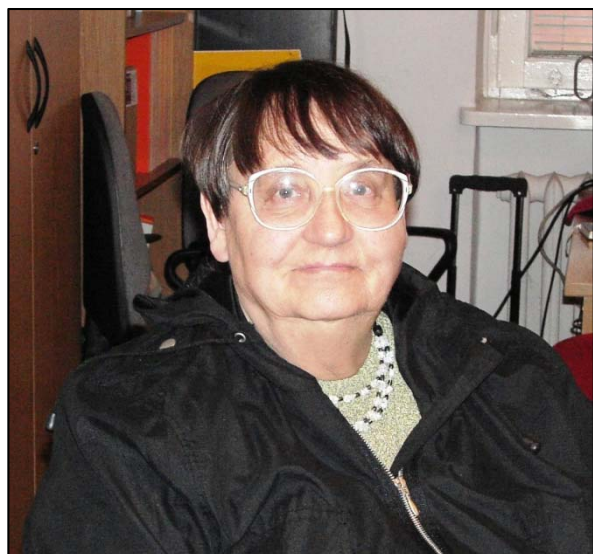
*Przewodnicząca KH TPW –
Barbara Petrozolin-Skowrońska*

Maria Chmiel, Tadeusz Świętek, Alicja Lutostańska, dr Andrzej Sołtan

Maria Stępińska

*Marzena Grochowska, Honorowy
Prezes TPW*